

Niels Ludvig Westergaard,
hans Liv og Virksomhed.

Af
Dr. Vilh. Thomsen.

Siden vort sidste Møde før Sommeren har vort Selskab mistet et af sine ældste og virksomste Medlemmer, vort Fædreland en af de Mænd, der har baaret dets Navn videst om Lande og selv har gjort sit Navn kjendt og æret i hele den videnskabelige Verden som kun faa.

Niels Ludvig Westergaard var født i Kjøbenhavn den 27de Oktober 1815. Hans Fader, Niels Nielsen Westergaard († 1835), var Tømmermester og havde ved egen Dygtighed og Energi brudt sig en Bane; oprindeligt stammede han fra Jylland, fra en Gaard Elsborg Vestergaard mellem Viborg og Silkeborg, efter hvilken han havde taget Navn. I sit Ægteskab med Sophie Magdalene Nyborg († 1850) havde han 6 Børn, 3 Døtre og 3 Sønner, blandt hvilke sidste Niels Ludvig var den ældste.

I Aaret 1833 blev denne dimitteret til Universitetet fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn. Han kunde nu med udelt Kraft og Iver kaste sig over sproglige Studier, hvortil han fra første Færd syntes kaldet og allerede fra Skolen var vel forberedt. Ikke uden Betydning for ham i denne Henseende var det vistnok, at ikke blot hans Skoletid faldt sammen med det Røre, som Rasks Virksomhed, særlig i Retskrivningsspørgsmaalet, vakte herhjemme, men at han ogsaa blandt sine Lærere i Skolen havde en af Rasks varmeste Beundrere, den begavede

L. Chr. Müller, med hvem han, ogsaa efter at være bleven Student, vedblev at staa i livlig Forbindelse. Vist er det, at, om vi end heller ikke bør glemme den Indflydelse, som Madvigs Forelæsninger havde paa ham som ung Student, særlig med Hensyn til den philologiske Methode i Almindelighed, saa var det dog først og fremmest Rasks Værker, af hvilke han allerede i sine tidligste Aar følte sig greben og tiltalt, og skjøndt Westergaard ikke naaede at komme i noget umiddelbart Discipelforhold til Rask, idet denne døde allerede 1832, Aaret før Westergaard kom til Universitetet, er det dog tydeligt, at intet har været mere bestemmende for hele hans følgende Bane end netop hans Kjærlighed og dybe Pietet ligeoverfor Rasks Minde.

I de første Studenteraar var det vistnok væsentlig Studiet af Oldnordisk og de dermed beslægtede Sprog, der sysselsatte ham; men mere og mere droges hans Interesse til det fjærne Indien. Snart saa han, at han maatte træffe sit Valg, og med en kraftig Beslutning lagde han sine nordiske Studier paa Hylden, om han end ogsaa senere fik Lejlighed til at vise, at hans Kjærlighed til Nordens gamle Sprog ikke var kølnet.

Under Vejledning af den daværende Professor i de orientalske Sprog, Johannsen, lagde han sig med den ham ejendommelige Iver efter Sanskrit, og i 1838 var han naaet saa vidt, at han besluttede sig til at fortsætte sine Studier udenlands. I April 1838 begav han sig til Bonn for at studere der i nogen Tid, navnlig under den berømte Orientalist Chr. Lassen (oprindelig født Nordmand). Ikke blot i Sanskrit, men ogsaa i Zend og Persisk nød han godt af Lassens Undervisning, ligesom han ogsaa deltog i Øvelser over Sanskrit hos den dengang allerede temmelig gamle Aug. W. Schlegel. Det maa have været interessant og lærerige Dage, som han her tilbragte i fortroligt Samliv med adskillige jævnaldrende, der siden som han selv have vundet sig et Navn i den indiske Sprogvidenskab; jeg nævner saaledes Th. Goldstücker, J. Gildemeister og som den, der altid vedblev at staa ham nærmest, særlig Otto Böhtlingk;

mangen frugtbringende Spire nedlagdes her, og til mangt et Værk, der senere er kommet frem, blev Planen undfanget og drøftet i denne lille Kreds. Efter omtrent 8 Maaneders Ophold i Bonn forlod han denne By i de sidste Dage af 1838 og begav sig først til Paris, og da han her kun fandt lidet af hvad han søgte, i Februar 1839 til London og Oxford, hvor han anvendte al sin Tid til at gennemgaa og afskrive en betydelig Del indiske Haandskrifter. I September 1839 vendte han atter over Bonn tilbage til Kjøbenhavn.

Hvilken Jernflid han i disse Aar maa have udfoldet, derom foreligger der et storartet Vidnesbyrd i det første Værk, han udgav, det ene af hans Livs store Hovedarbejder, ja maaske det vigtigste. Det er hans *Radices linguæ Sanscritæ*, et Lexikon over Verbalrødderne i Sanskrit. Dette Værk udkom 1840—41. Det blev forlagt af Boghandler H. B. König i Bonn, med hvem Westergaard fra sit Ophold der stod i nøje personlig Forbindelse; derimod holdt Westergaard bestemt paa, at det skulde trykkes i Kjøbenhavn, og dette fik han ogsaa sat igjennem, især da det Berlingske Bogtrykkeri gik ind paa at anskaffe sig de dertil nødvendige, meget smukke og tydelige Typer, der bleve skaarne efter Westergaards Tegning og under hans Tilsyn af Skriftstøber E. Bonde¹⁾.

I sit hele Anlæg slutter dette Værk sig umiddelbart til de gamle indiske Grammatikere. Disse havde nemlig for Skik at opstille egne Fortegnelser over Verbernes Rødder (paa Sanskrit *Dhātupāṭha*), ganske uafhængig af hvad de ellers havde af Ordfortegnelser. Her opføres da Verbalrødderne med Tilføjelse af et eller andet Bogstav, der paa en nem og konventionel Maade betegner en eller anden karakteristisk Egenskab ved Bøjningen af vedkommende Verbum; Betydningen af Roden antydes blot i ganske almindelige Udtryk, hvad der jo ganske vist ogsaa er

¹⁾ Nogen Understøttelse til Kompletteringen af disse Typer opnaaede han ogsaa af Vidsk. Selskab; sml. Molbech, Det Kgl. d. Vidsk. Selsk. Hist., S. 475.

tilstrækkeligt for dem, der allerede iforvejen kjende Sproget. Som Exempel kan tjene «*çīñ svapne*», hvor det tilføjede *ñ* (ः *ng*) betegner, at Roden *çī* kun bruges i Medium (3 Pers. *çete*); Betydningen af denne Rod er «ligge» (*çete* = gr. *κείτα*), hvilket angives ved «*svapne*» «i Betydning af Søvn». Af saadanne *Dhātupāthæer* ere forskjellige opbevarede til vor Tid, om hvilke Westergaard giver udførlig Oplysning i Fortalen til sit Værk; den vigtigste er den, der slutter sig til den berømte gamle Sanskrit-Grammatik af Pāṇini. Allerede før Westergaards Tid eksisterede der Udgaver eller Bearbejdelser af disse Rodfortegnelser, besørgede af europæiske Orientalister (Wilson, Rosen); men i Henseende til kritisk Behandling lode de saare meget tilbage at ønske, og ingen af dem kan i fjærneste Maade sammenlignes med Westergaards Arbejde. Westergaard giver os i Virkeligheden en fuldstændig Ordbog over alle Verberne. Ved hver Rod angiver han først de forskjellige Bøjningsformer med Henvisning til Pāṇinis Grammatik. Oversættelsen giver han paa Latin, og her lægger han særlig Vind paa at give det nøjagtige Udtryk for Betydningerne og at lade Overgangen mellem de forskjellige Betydninger træde klart frem. Men hvad der dog særlig gjør dette Arbejde saa vigtigt, er, at han ikke lader sig nøje med kun at opføre Betydningerne, men tilføjer en udførlig Samling af Citater, og her viser det sig ret, hvilken overordentlig udstrakt Læsning Westergaard allerede dengang havde; ikke blot havde han gennemgaaet vistnok alt, hvad der paa den Tid var tilgængeligt i trykte Udgaver; men han var desuden i Stand til at benytte en stor Del Værker, som endnu kun forelaa i Haandskrifter, og som han selv, navnlig under sit Ophold i England, havde afskrevet. Til den egentlige Ordbog slutter sig endelig forskjellige Tillæg, hvori han bl. a. giver en kritisk Bearbejdelse af selve den gamle *Dhātupātha*. Ved dette Værk har Westergaard indlagt sig de allerstørste Fortjenester af den indiske Sprogvidenskab; det har i overordentlig Grad bidraget til at fremme Studiet af Sanskrit i Europa, og det er

først den i 1875 fuldendte kolossale Sanskrit-Ordbog af Böhtlingk og Roth, der har gjort Westergaards Rodordbog, jeg vil ikke sige overflødig, men dog mere undværlig, medens paa den anden Side vistnok ingen beredvilligere end Udgiverne af denne store Ordbog ville erkjende, hvormeget de skyldte denne deres Forgænger. Den Lærdom, der er nedlagt i dette Arbejde, er overordentlig, og den bliver dobbelt vidunderlig, naar man erindrer, at Westergaard dengang kun var 25 Aar gammel.

Samtidig hermed havde Westergaard ogsaa fuldendt en lille sprogsammenlignende Afhandling om Forholdet mellem Sanskrit og Islandsk. Denne Afhandling, der blev trykt paa Engelsk under Titelen «*On the Connexion between Sanscrit and Icelandic*» (i *Mémoires de la Société des Antiquaires du Nord* 1840—44, S. 41—74)¹⁾, fremtræder som et Slags Supplement til Rasks Prisskrift «Om det gamle nordiske eller islandske Sprogs Oprindelse». I dette Skrift havde Rask nemlig væsentlig kun sammenlignet Islandsk med de forskellige europæiske Sprog, hvorimod han maatte standse ved de asiatiske Sprog, som han paa den Tid, da han udarbejdede det, i 1813, ikke kjendte synderligt til, om han end nok anede, hvormeget Lys der fra denne Side vilde kunne kastes over hans Yndlingsprog. Ogsaa denne lille Afhandling er saaledes et Vidnesbyrd om, hvorledes Westergaards Studier fra først af knytter sig til Rasks Arbejder.

Næppe var Westergaard bleven færdig med sit store Værk, førend der viste sig en Lejlighed for ham til at faa et længe næret Ønske om selv at besøge Indien og Persien opfyldt; det var hans Attraa ogsaa paa denne Maade at fortsætte Rasks Gjerning og at sætte sig i Stand til at drage det rette Udbytte ud af de Skatte af Haandskrifter, navnlig paa Zend og paa Pali, som Rask havde skjænket sit Fødeland. I Overensstemmelse hermed var det altsaa væsentlig den zoroastriske og den buddhistiske Kultur, som Westergaard havde til Hensigt at studere i deres

¹⁾ Begyndelsen deraf blev oversat paa Tydsk af A. Höfer i dennes *Zeitschr. für die Wissenschaft der Sprache*, I, 1846, S. 117 ff.

Hjemstavn. Til denne Rejse lykkedes det ham at opnaa kongelig Understøttelse, der fornyedes i de følgende Aar, saalænge Rejsen varede, ligesom ved Siden deraf ogsaa Universitetet tilstod ham nogen Understøttelse af Kommunitetets Midler. Det kostede imidlertid i Længden overordentlige Vanskeligheder at skaffe Westergaard disse Understøttelser, og vi bør derfor heller ikke glemme de Mænd, der ved varmt og utrættelig at tale hans Sag have de største Fortjenester af at have besejret disse Vanskeligheder, nemlig vort Selskabs nuværende Præsident, Konferentsraad Madvig, og daværende Kommandant paa Rosenborg, Oberstlieutenant C. H. v. Sommer, en Mand, der interesserede sig meget levende baade for Westergaard personlig og for hine fjærne Lande.

Den 20de Mai 1841 forlod han Kjøbenhavn, og efter undervejs at have opholdt sig noget i Bonn og i London, afsejlede han den 23de Juli fra Portsmouth med Skibet «Childe Harold» til Bombay. Han valgte denne By til sit Udgangspunkt, dels af Hensyn til de mange Mindesmærker fra Oldtiden, som findes der i Nabolaget, og som dengang vare meget lidet kjendte, dels fordi denne By siden Muhammedanismens Indførelse i Persien er Hovedtilholdsstedet for Parsernes Sprog og Religion. Han ankom til Bombay den 15de November og tog strax fat paa Studiet af Zend og Pehlevi¹⁾. Parsernes Præster, Desturerne, tilbøde ham ogsaa deres Bistand herved; men Westergaard opdagede rigtignok snart, at de i Virkeligheden enten vare uvillige til at meddele, hvad de vidste, eller vel snarere selv kun forstode meget lidet; han var derfor væsentlig henvist til egne Studier, højest sammen med andre Europæere, der havde de

¹⁾ Zend — det Sprog, hvori Zoroasters hellige Bøger («Avesta» eller «Zendavesta») ere affattede, egentlig Oldbaktisk eller i al Fald en gammel østiransk Dialekt; Pehlevi eller Huzvaresh — det Sprog, i hvilket Zoroasters Lære i den persiske Middelalder blev oversat og yderligere bearbejdet, en yngre persisk Skriftsprogform, der paa en ganske ejendommelig, kunstig Maade er blandet med semitiske Bestanddele.

samme Interesser. Fra December 1841 til Juli 1842 berejste han det meste af Præsidentskabet Bombay fra Syd til Nord; han undersøgte de forskjellige Oldtidslevninger: Templer, saavel brahmanske som buddhistiske, Indskrifter o. lign.¹⁾ Som et umiddelbart Udbytte af denne Rejse kan nævnes, at han i Forbindelse med G. L. Jacob offentliggjorde en af de Indskrifter paa Pali, som han havde havt Lejlighed til at undersøge, nemlig Girnar-Indskriften, i *Journal of the Bombay Branch of the R. As. Society*, 1842, et Selskab, af hvilket han var Æresmedlem.

Resten af dette Aar tilbragte han i Bombay, med Undtagelse af nogle mindre Udflugter, for største Delen sysselsat med Studiet af Zend og Pehlevi. Med Hensyn til de videre Rejseplaner var han en Tid i Uvished; han vaklede imellem, om han skulde begive sig til Ceylon og Bagindien for i Overensstemmelse med den oprindelige Plan ogsaa at gjøre nærmere Bekjendtskab med Buddhismen i dens egentlige Hjemstavn, eller om han skulde rejse op igjennem Persien for der at afslutte de Studier af den persiske Oldtids Historie og Religion, som han allerede i Bombay havde drevet med saa stor Iver. Han bestemte sig endelig for den sidste Plan, ikke mindst af Hensyn til de store Omkostninger, der vilde være forbundne med et længere Ophold i Indien, og den 6te Januar 1843 forlod han Bombay. Efter en temmelig langvarig Sejlads over det indiske Hav og op ad den persiske Bugt ankom han endelig den 20de Februar til Byen Bushire eller Abushehr, og næsten hele Resten af dette Aar tilbragte han nu med Rejser omkring i Persien, tildels i saadanne Egne, hvor ingen Europæer før ham havde været²⁾. Det var navnlig to Ting, som her interesserede ham: paa den ene Side de Levninger, der endnu maatte findes i

¹⁾ En kort Beretning om denne Rejse, i et Brev til Kong Christian VIII, er trykt i Ørstedes Oversigt over d. k. d. Vidsk. Selsk. Forhandlinger 1840—44 (Hist. og philos. Afhandl. VII), S. CXCVI ff.

²⁾ Sml. Udtog af et Brev fra Westergaard, trykt smst. S. CCLXXXIII ff.

Persien af den gamle zoroastriske Religion, paa den anden Side de historiske Mindesmærker, i Særdeleshed de Indskrifter, der vare tilbage fra den førmuhammedanske Tid, dels de achæmenidiske Kongers Kileindskrifter, dels de yngre Mindesmærker fra Sasanidernes Tid, hvis Indskrifter ere affattede i et Sprog, der ogsaa kaldes Pehlevi, men dog skiller sig fra det føromtalte traditionelle Religionssprog, som almindeligvis benævnes paa samme Maade.

Hvad det første Punkt angaar, lykkedes det ham at faa sikker Oplysning om, at der virkelig endnu paa enkelte Steder fandtes Tilhængere af denne Lære, Gebrer, som Perserne kalde dem, og han betænkte sig ikke paa at trodse alle Farer og Besværligheder for at opsøge dem. Det var navnlig i de to Byer Yezd og Kirman, at disse Gebrer fandtes, og han var saa meget ivrigere for at komme derhen, som Traditionen hos Perserne i Bombay netop peger hen til disse to Byer som de Steder, hvorfra de have modtaget alle deres Afskrifter af de hellige Bøger. Der kunde saaledes være Haab om, at der maaske der kunde findes vigtige Haandskrifter, og virkelig opdagede Westergaard ogsaa, at der endnu vare gamle Bøger paa Zend og Pehlevi i Behold, skjøndt Præsterne knap mere forstode noget af dem; af særlig Vigtighed synes de dog i det hele ikke at have været. Han gjorde sig imidlertid megen Umage for at faa dem i sin Besiddelse; men trods alle Overtalelser var det kun nogle faa Pehlevi-Haandskrifter, som det lykkedes ham at bevæge Præsterne til at skille sig af med. Forøvrigt stode disse Gebrer i enhver Henseende uhyre langt tilbage, og deres religiøse Følelse var i høj Grad sløvet. Netop af denne Grund lykkedes det ham imidlertid paa den anden Side at faa adskilligt at se, som de rettroende Parsere ellers paa det strængeste skjule for profane Blikke. Han fik saaledes Lov til at besøge deres Helligdomme og undersøge alle Enkeltheder der og tiltvang sig endogsaa, mod Løfte om ikke at røbe det til nogen anden af Gebrerne, Adgang til deres ejen-

dommelige Begravelsesplads (*dakhma*), hvor Ligene henlægges under aaben Himmel, indtil Rovfuglene have fortæret alt Kjødet af dem, hvorpaa Benene kastes hen i en stor Bunke¹⁾.

Vigtigere endnu vare dog de Resultater, han opnaaede i sine Undersøgelser af de gamle Indskrifter, navnlig Kileindskrifterne, der, som allerede nævnt, stamme fra de achæmenidiske Konger, for den allerstørste Del fra Darius Hystaspis. Jeg kan ikke undlade at fremhæve, hvorledes, mærkeligt nok, næppe noget andet Land forholdsvis har bidraget saa meget til Fremdragelsen og Tydningen af disse Indskrifter som Danmark. Den første, der overhovedet bragte Kopier af en ikke ringe Del af disse Indskrifter til Europa, og det Kopier, som i det hele udmærke sig ved en høj Grad af Troskab og Paalidelighed, var Carsten Niebuhr, der som bekjendt paa den danske Regerings Bekostning fra 1761 til 1767 foretog sin vidtløftige og i videnskabelig Henseende højst vigtige Rejse til Arabien og de omliggende Lande. De første Skridt til Dechifreringsen af de persiske Indskrifter paa Grundlag af Niebuhrs Gjengivelser bleve foretagne ved Overgangen fra forrige Aarhundrede til dette; ogsaa her maa vi nævne vor lærde Landsmand, Biskop Münter, skjøndt Æren for egentlig at have brudt Banen tilkommer den tyske Lærde G. F. Grotefend. Først og fremmest havde man lagt Mærke til, at der altid er tre Indskrifter, der følges ad, skrevne hver med sin Art af Skrifttegn, og disse tre Arter følge altid efter hinanden i en bestemt Orden. Den første Art er den simpleste og bestaar af det færreste Antal Tegn; den anden Art er endel mere indviklet; den tredie er den kunstigste af dem alle og indeholder en stor Mængde Tegn. Man antog med Rette, at den første Art var Oldpersisk, og at vi i de to andre havde Oversættelser i to af de mange Sprog, der taltes i det persiske Rige. Ved Tydningen maatte man naturligvis

¹⁾ Sml. *Extract from a letter adressed by Prof. Westergaard to the Rev. Dr. Wilson, relative to the Gabrs in Persia*, i *Journal of the R. Asiatic Society*, Vol. VIII, 1846, p. 349 ff.

begynde med den første og simpleste Art, og i denne havde man naaet til rigtig at bestemme Betydningen af visse Grupper af Tegn; men med Hensyn til disses Betydning i det enkelte var man endnu for en stor Del paa Vildspor. I en Række af Aar stode disse Undersøgelser nu saa temmelig stille, og man var nær ved at mistvivle om, at det nogensinde skulde lykkes at finde Nøglen til disse gaadefulde Skriftegn. Da var det, at Rask, næsten tilfældigt i Forbigaaende, opdagede den rette Betydning af to vigtige Tegn (*n* og *m*). Han forfulgte vel ikke sin Opdagelse, men den blev dog betydningsfuld til Bestemmelse af Sprogets Karakter og gav Signalet til, at man atter fra andre Sider tog fat paa Arbejdet; i 1836 var man allerede naaet til nogenledes rigtig Forstaaelse af ikke saa faa af Indskifterne (E. Burnouf og Chr. Lassen). Paa dette Punkt er det, at Westergaard træder til.

Under sin Rejse i Persien besøgte han tre Gange Ruinerne i Persepolis og Egnen deromkring; og ikke blot konfererede han atter de Indskifter, som man allerede tidligere kjendte, men det lykkedes ham ogsaa at opdage og afskrive nogle nye, saaledes navnlig de vigtige Indskifter paa Darius's Grav i Nærheden af det gamle Persepolis, et Sted, som nu kaldes Naqsh-i-Rustam. Da Westergaard var fortrolig med de Resultater, hvortil man dengang var naaet i Europa med Hensyn til Decifreringsen, og da han i det mindste kjendte den ydre Form af alle de enkelte Skriftegn, — hvad der naturligvis har meget at sige, navnlig i de Tilfælde, hvor Skriftrækkene ere noget udviskede, — følger det af sig selv, at hans Afskrifter maatte blive nøjagtigere og paalideligere end hans Forgængeres.

Det var nu ingenlunde noget let Arbejde at tage disse Afskrifter, og i sine Følger blev det desværre skæbnesvangert for Westergaard. De største Vanskeligheder frembøde navnlig Indskifterne ved Naqsh-i-Rustam, idet de ere anbragte oppe paa en Klippe i en Højde af 60—70 Fod over Jorden, saa at Westergaard, ved sit tredie Besøg i denne Egn, kun kunde af-

skrive dem ved Hjælp af en Kikkert; dertil kom, at Indskifterne kun ere synlige i Formiddagsbelysning imellem Kl. 8—12, saa at han altsaa var nødt til at arbejde i den mest brændende Solhede i Begyndelsen af Juli Maaned. Denne Omstændighed i Forbindelse med det daarlige Drikkevand paadrog ham et Feberanfald, som han dog ved Anvendelse af voldsomme Lægemidler i Løbet af nogle Dage fik saa vidt Bugt med, at han kunde fortsætte Rejsen til Isfahan; hvor daarligt imidlertid hans Befindende i Virkeligheden var, derom saa han selv et Vidnesbyrd i den Omstændighed, at han næsten ingen Erindring havde bevaret om denne Rejse. Den 26de Juli ved Daggry ankom han til Isfahans Forstad Julfah, hvor han tog ind hos den katholske Biskop, en Italiener ved Navn Padre Giovanni, den eneste Europæer, som fandtes der. Næppe var han stegen af Hesten, førend Feberen med fornyet Heflighed vendte tilbage, og han maatte øjeblikkelig søge Sengen. Kort Tid efter udviklede der sig en Underlivsbetændelse og en Sygdom i Leveren, og snart forværredes hans Tilstand saaledes, at hans Vært, der med stor Omhu plejede ham — og anden Læge havde han ikke — i Midten af August opgav alt Haab om at frelse ham, og han selv var fuldstændig forberedt paa Døden. Imidlertid sejrede dog hans kraftige Natur, og trods idelige Tilbagefald naaede han efterhaanden saa vidt, at han i September, skjøndt med stort Besvær, kunde lade sig flytte til et sundere Opholdssted hos den armeniske Ærkebiskop; ogsaa hos denne brave Mand fandt han den kjærligste og omhyggeligste Pleje, uagtet de saa godt som ikke kunde gjøre sig forstaaelige for hinanden. Under disse Omstændigheder maatte han naturligvis opgive de Planer, han oprindeligt havde havt om at rejse vestpaa over de bakhtyarriske Bjerge, igjennem det gamle Susiana over Kirmanshah, i hvis Nærhed den berømte, kæmpemæssige Behistan- eller Bisutun-Indskrift findes, til Baghdad. Fra Isfahan begav han sig den 27de September nordpaa til Teheran, som han naaede den 9de Oktober, og her tilbragte han nu næsten en Maaned, dels

hos den engelske, dels hos den russiske Gesandt, største Delen af Tiden sengeliggende. Over Kazvin og Tabriz forlød han Persien, og efter at have tilbragt nogle Uger i en i enhver Henseende højst ubehagelig, men for hans Helbred dog ret velgjørende russisk Karantæne i Julfah ved Armeniens Grændse, naaede han Nytaarsdag 1844 Tiflis. Derfra begav han sig videre over Kaukasus op igjennem Rusland til Moskva og St. Petersborg. De uhyre Anstrængelser og Savn, som han paa denne lange Rejse midt i Vinterens Hjerter maatte gennemgaa, havde atter en højst uheldig Indflydelse paa hans Helbred; han blev over hele Legemet bedækket med Bylder og Udslæt, og navnlig slog dette sig paa hans ene Ben, saa at der i St. Petersborg endog var alvorlig Tale om, at det maatte amputeres. Heldigvis lykkedes det dog at undgaa dette, og over Berlin og Bonn kom han endelig i Maj 1844, efter tre Aars Fraværelse, lykkelig og vel tilbage til Kjøbenhavn.

Kort efter sin Hjemkomst blev han udnævnt til Lektor og det følgende Aar til Professor i indisk-orientalsk Philologi ved vort Universitet, en Post, som egentlig var blevet oprettet med særligt Hensyn til ham, allerede medens han var bortrejst, og som blev ham forbeholdt indtil hans Tilbagekomst. I denne Stilling vedblev han at virke lige til det sidste med usvækket Interesse og Samvittighedsfuldhed, og det var ikke blot i hans Virksomhed som Lærer, at disse Egenskaber fremtraadte, men ogsaa ligeoverfor Universitetets praktiske Anliggender. Ved Siden af Sanskrit læste han i de første Aar ogsaa over Persisk; men efterhaanden indskrænkede han sig ganske til Sanskrit, og selv om han her, som det maatte følge af Sagens Natur, sjældent havde mere end en eller et Par Elever ad Gangen, er det dog i Aarenes Løb ikke saa faa, der have nydt godt af hans grundige Vejledning i dette Sprog, i hvilket han var hjemme som kun faa.

Den Side af Rejseudbyttet, som det var Westergaard om at gjøre først at faa bearbejdet, var hans Kopier af Kileind-

skrifterne. Alle Afskrifterne henhørende til den første Art, altsaa de egentlige oldpersiske, overlod han til sin forhenværende Lærer, Prof. Chr. Lassen i Bonn, der allerede tidligere havde indlagt sig saa store Fortjenester af Tolkingen af disse Mindesmærker. Paa Grundlag af disse Afskrifter offentliggjorde Lassen i *Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* VI (1845) en Afhandling: «*Die altpersischen Keilinschriften nach Herrn N. L. Westergaards Mittheilungen*», en Afhandling, der betegner et væsentligt Fremskridt i hele denne vanskelige Opgave, og i hvilken Lassen paa det varmeste anerkjender den Gjæld, han og Videnskaben staar i til Westergaard for det rige og paalidelige Materiale, denne saa møjsommeligt har skaffet tilveje, ligesom ogsaa for de Vink, han selv har givet med Hensyn til Tydningen deraf.

Westergaard selv vendte sig derimod til den anden Art af Kileskrift, som ingen før ham havde vovet at give sig i Lag med, men som man ser, at han allerede under sit Ophold i Persien har følt sig særlig tiltrukket af. Denne Skriftart frembød i sig selv betydelig større Vanskeligheder end den første Art, idet Tegnenes Antal er meget større, nemlig over hundrede, medens den første Art kun indeholder nogle og tredive Tegn, hvortil endnu kommer, at de enkelte Ord ikke saaledes som i den første Art ere adskilte fra hverandre. Dersom ikke Indholdet af disse Indskrifter havde været bekjendt fra de tilsvarende oldpersiske, af hvilke de kun ere Oversættelser, vilde Tydningen af dem vistnok til alle Tider være blevet en Umulighed; men selv saaledes bliver der Vanskeligheder og Tvivlsmaal nok tilbage, fordi man, hvad det Sprog angaar, hvori de ere affattede, intet som helst sikkert Tilknytningspunkt har til noget andet bekjendt Sprog, saaledes som man ved Oldpersisk har det i Nypersisk, i Zend og i Sanskrit.

Resultaterne af sine Granskninger over denne Kileskriftart offentliggjorde Westergaard dels paa Tydsk («*Zur Entzifferung der Achämenidischen Keilschrift zweiter Gattung*», i det samme

Bind af *Zeitschr. f. d. Kunde d. Morgenl.*, hvori den ovenfor nævnte Afhandling af Lassen udkom, S. 337—466) dels paa Engelsk («*On the deciphering of the Second Achæmænian or Median species of arrowheaded writing*», i *Mémoires de la Société royale des Antiquaires du Nord*, 1840—44, S. 271—439). Ved ethvert saadant Dechifreringsforsøg er man naturlig henvist til at tage sit første Udgangspunkt fra Egennavnene, og det maatte altsaa ogsaa for Westergaard gjælde om at finde saa mange som muligt af saadanne, idet det a priori var rimeligt, at disse vare væsentlig identiske med dem, man forud kjendte fra de tilsvarende oldpersiske Texter. En Indskrift, som i denne Henseende særlig kom Westergaard til Nytte, var den, han selv for første Gang havde afskrevet, Darius's Gravindskrift, eftersom denne nemlig indeholder et temmelig betydeligt Antal Egennavne i Form af en udførlig Fortegnelse over de Folkeslag, som stode under Perserkongens Scepter. Ved paa denne Maade at fastslaa de Grupper af Tegn, som maatte antages at gjengive hvert af de oldpersiske Egennavne, faar han et Middel til med større eller mindre Sikkerhed at udfinde Betydningen af et temmelig stort Antal Tegn. Derefter gennemgaar han de enkelte Indskrifter og forsøger ved Sammenligning af de forskjellige Steder, hvor samme Ord vender tilbage, at sondre de enkelte Ord, at eftervise deres Betydning og at læse dem ved Indsættelse af de gennem Egennavnene udfundne Værdier eller ved Benyttelse af de Vink, som paa anden Maade maatte tilbyde sig. Hvad selve Sproget angaar, da var det Materiale, han havde til sin Raadighed, altfor lidet, til at han paa dette Grundlag kunde give noget som helst samlet Billede deraf; men saa meget var dog allerede klart for ham, at det ikke kan have hørt til vor Sprogæt, ej heller til den semitiske, men snarere til de Sprog, som Rask sammenfattede under den mindre heldige og noget svævende Benævnelse de «skythiske»; Westergaard synes mest tilbøjelig til at sammenligne det med de tyrkisk-tatariske Sprog. Naar han, skjøndt ikke uden Betænkelighed,

kalder det «medisk» og derimod mener, at Sproget i den dengang endnu ulæste tredie Kileskriftart, som han allerede anede maatte være semitisk, er at henføre til Susiana, da have disse Benævnelser ikke staaet deres Prøve; det har siden vist sig, at den tredie Art er assyrisk-babylonisk, hvorimod der næppe mere kan være Tvivl om, at Sproget i den anden Art netop maa have hørt hjemme i det gamle Susiana. At ved Siden heraf mangt og meget saavel i Tolkningen af selve Indskrifterne som i Bestemmelsen af de enkelte Tegns Betydning er blevet modificeret ved de senere Undersøgelser, kan ikke undre os og forringer ikke Westergaards Ære for først at have brudt Banen i disse vanskelige Undersøgelser. Erindrer man, hvor ringe det Materiale var, som dengang var tilgængeligt, maa man snarere undre sig over, at han desuagtet i dette sit første Forsøg naaede saa vidt, som han i Virkeligheden gjorde. Enhver maa vistnok underskrive den Dom, som den af Kileskriftstudiet fortjente franske Lærde de Saulcy (i *Journal Asiatique* XIV, 1849, S. 94) udtaler derom: «je ne saurais le dire trop haut, quand on examine ce travail de plus près, on reconnaît bien vite qu'il n'est pas possible de trouver, sur un sujet aussi difficile, un essai philologique qui présente des indices plus nombreux, plus constants veux-je dire, d'une insigne bonne foi, d'une inaltérable loyauté et d'une vaste érudition» — Ord, som Westergaard selv (i den nedenfor anførte Afhandling S. 8) med langt større Føje mener at kunne anvende om det følgende Arbejde af Norris.

Det var nemlig forbeholdt Westergaards mangeaarige Ven, Englænderen Edwin Norris, at gjenoptage Undersøgelsen af denne Kileskriftart og føre den et betydeligt Skridt videre, med Benyttelse af et mange Gange større Materiale, idet han nemlig af sin Landsmand Sir Henry Rawlinson havde modtaget en fuldstændig Afskrift af den herhenhørende Deel af den kolossale Behistan-Indskrift, hvis persiske og babyloniske Del Rawlinson selv paa en saa glimrende Maade har fortolket. Norris's for-

trinlige Arbejde¹⁾, der som Hovedværk om dette Æmne ikke er blevet afløst af noget senere, gav Westergaard Lejlighed til at vende tilbage til de Undersøgelser, som han havde Æren af at have lagt Grunden til og derfor ogsaa paa en vis Maade følte sig forpligtet til at fortsætte, og i en udførlig Afhandling paa Dansk «*Om den anden eller den sakiske Art af Akhæmenidernes Kileskrift*» (i d. k. d. Vidsk. Selsk. Skrifter, 5te Række, hist. og philos. Afdeling, II, 1854) underkaster han atter hele Dechifrerings-spørgsmaalet en omhyggelig og grundig Drøftelse. Man vil strax se, at han har opgivet den ældre Benævnelse for Sproget i denne Kileskriftart, «medisk»; Norris havde kaldt det «skythisk» og derhos nærmest sammenstillet det med de finske Sprog; nu kalder Westergaard det «sakisk», fordi dette Navn efter persisk Sprogbrug er enstydigt med «skythisk» hos Grækerne; at heller ingen af disse Benævnelser træffe det rigtige, har jeg allerede antydet. Denne Westergaards Afhandling synes desværre at være forblevet saa godt som ubekjendt i den videnskabelige Verden, saa at man næppe engang vil finde den citeret nogetsteds i den følgende Litteratur om dette Æmne, — en Omstændighed, der vistnok er lige saa let forklarlig som nedslaaende for os smaa Nationer²⁾. Og dog er der i denne Afhandling saare meget, der visselig endnu fortjener at kjendes af enhver, som sysler med disse Studier. Ganske vist vil det ikke være vanskeligt at paavise adskillige Enkeltheder, hvori Westergaard ikke har truffet det rette. I et væsentligt Punkt

¹⁾ *Memoir on the Scythic version of the Behistun Inscription*; i *Journal of the R. Asiatic Society*, XV, 1853. Nogle Tilføjelser i Slutningen af samme Bind ere tildels fremkaldte ved Meddelelser fra Westergaard.

²⁾ Selv Norris — hvem denne Afhandling, af mig ubekjendte Grunde, mærkeligt nok ikke er kommen i Hænde forend i Marts 1863 — skriver umiddelbart derefter i et privat Brev til Westergaard: «I wish you had written your paper on the Sakisk in English or German, for I toil through Danish slowly and painfully, with much turning over of the leaves of the Dictionary. I have only got over two or three pages as yet.»

er han saaledes kommen ind paa et Vildspor, nemlig naar han i Lighed med, hvad Tilfældet er i de finske og tatariske Sprog, hvis umiddelbare Slægtskab med det her foreliggende Sprog i Virkeligheden maa betragtes som i højeste Grad tvivlsomt, søger at gennemføre en Slags Vokalharmoni, o: Tilværelsen af sideordnede Rækker af haarde og bløde Vokaler (som *a, u — ä, ü*), der ikke kunne forekomme ved Siden af hinanden i det samme Ord. Andre Punkter er der, over hvilke der senere er blevet kastet nyt Lys, efterat man er trængt dybere ind i den assyriske-babyloniske Kileskrifts Væsen, idet den anden Art nemlig er umiddelbart afledt af denne, skjøndt sikkert med større Frihed end de fleste nyere Assyriologer synes at ville indrømme. Der kan imidlertid ikke være Tvivl om, at Westergaard bestemmer adskillige Tegn rigtigere, end Norris havde gjort, og ved Siden deraf finde vi spredte om i Afhandlingen en Række grammatiske og kritiske Bemærkninger, der vidne om hans fine Iagttagelses-evne og hans skarpe Blik for sproglige Phænomener.

Foruden denne Afhandling, der er hans seneste større Arbejde i denne Retning, har Westergaard leveret forskellige mindre Afhandlinger, i hvilke han har behandlet herhenhørende Æmner i en Form, der mere er beregnet paa Ikke-Fagmænd. Saaledes skrev han «*Om Mindesmærkerne fra Persiens Oldtid*» i Antiquarisk Tidsskrift 1843—45, S. 81 ff., «*Den oldpersiske Indskrift ved Behistan*» i Schouws Dansk Tidsskrift I, 1847, S. 234 ff., og endelig en særdeles klart skreven og læseværdig «*Udsigt over det historiske Indhold i Kileskrifterne og dets Forhold til Herodots Beretning*», som han i sin Tid meddelte her i Selskabet ved Forelæggelsen af den store Afhandling om den sakiske Kileskriftart, og som er optaget i Selskabets Oversigter for 1854 (S. 65 ff.).

Imidlertid havde allerede længe andre Arbejder lagt Beslag paa hans Tid og Kraft. Saaledes maatte det, efter at han var bleven ansat ved Universitetet, være ham magtpaaliggende at skaffe Hjælpemidler tilveje til Brug for sine Tilhørere. Til den

Ende udarbejdede han en «*Sanskrit Læsebog*», indeholdende en Række Prøver af den klassiske Litteratur med tilhørende udførlig Ordsamling, samt en «*Kortfattet Sanskrit Formlære*», der, saa lille den end er, dog i en stærkt sammentrængt Form indeholder et overordentlig righoldigt Stof og afgiver et Vidnesbyrd om Westergaards grundige Kjendskab til de indiske Grammatikere, navnlig Pāṇini, hvis Regler lade sig spore paa hver Side af denne lille Bog. Begge disse Bøger udkom i 1846.

Samtidig hermed afsluttedes et andet vidtløftigt og møjsommeligt Arbejde, hvori han baade før¹⁾ og efter sin store Rejse havde taget Del, nemlig Ordningen og Katalogiseringen af de rige Samlinger af indiske og iraniske Haandskrifter, som findes paa begge vore offentlige Bibliotheker. Imidlertid bør det ikke glemmes, at, selv om den endelige Redaktion af det hele er udført af Westergaard, saa skyldes dog en saare væsentlig Del af de egentlige Forarbejder den tyske Lærde Dr. Fr. Spiegel, der i længere Tid opholdt sig her i Staden just for at studere disse Haandskrifter. Den trykte Fortegnelse: «*Codices indici bibliothecæ regiæ Hauniensis enumerati et descripti, cum indice codicum indicorum et iraniorum bibliothecæ universitatis Hauniensis*», udkom ligeledes i 1846.

Ved denne Tid falder ogsaa hans Deltagelse i Stiftelsen af det nordiske Litteratursamfund, for hvilket han siden vedblev at være Formand. Til det første Skrift, som dette Samfund udgav i 1847, nemlig Hrafinkel Freysgodes Saga, hvis Text besørgedes af K. Gislason, leverede Westergaard en dansk Oversættelse.

De bevægede Tider, der i 1848 oprandt for vort Fødeland, maatte særlig gjøre Indtryk paa en Mand, der elskede sit

¹⁾ Allerede i 1840 havde han saaledes gjennearbejdet det ældste paa Universitetsbibliotheket opbevarede Haandskrift til Vendidat, en Del af Zendavesta. Med uhyre Besvær samlede og ordnede han de enkelte Blade, der næsten vare opløste af Ælde, hvorhos han desuden afkopierede hele Haandskriftet paa Kalkerpapir.

Fædreland saa højt som Westergaard; thi ogsaa i denne Henseende var der ligesom et aandeligt Slægtskab mellem Rask og Westergaard, der visselig hele sit Liv igjennem kunde gjøre Rasks Ord til sine: «Sit Fædreland skylder man alt, hvad man kan udrette.» Under disse Omstændigheder førtes han endog til for en kort Tid at tage virksom Del i det politiske Liv, idet han blev valgt til Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling som Repræsentant for Holbæk Amts 1ste Valgdistrikt, nærmest paa det Program, der havde fundet sit Udtryk i Hippodrommøderne i August 1848. Til Held for Videnskaben opgav han dog snart igjen denne Virksomhed, af hvilken han vel ogsaa har følt sig mindre tilfredsstillet, om han end sikkert har omfattet den med den samme Kraft og Varme, som han satte ind paa enhver Sag, han tog sig af.

Nu fik Westergaard endelig fuld Frihed til at samle alle sine Kræfter om den Opgave, som han fra først af nærmest havde havt for Øje ved sin Rejse i Asien, og som han aldrig havde tabt af Syne, selv om andre Arbejder i de foregaaende Aar havde trængt den noget i Baggrunden, nemlig Bearbejdelsen af de Litteraturmindesmærker paa Zend og paa Pehlevi, som knytte sig til den gamle zoroastriske Religion, først og fremmest selve Zendavesta, hvoraf han længe havde forberedt sig til at levere en fuldstændig Udgave. Efter at have gjennearbejdet de Haandskrifter til dette Værk, som findes paa vort Universitetsbibliothek, foruden hvad han selv havde bragt med hjem fra sin store Rejse eller havt Lejlighed til at se i Indien og Persien, foretog han endnu i 1850 en Rejse til London, Oxford og Paris for at konferere de Haandskrifter dertil, som findes paa disse Steder. Det første Arbejde, som han udgav i denne Retning, var for øvrigt et Pehleviværk af stor Vigtighed, betitlet *Bundehesh*¹⁾. Denne Udgave — den første, der er besørget i

¹⁾ *Bundehesh, liber pehlevicus. E vetustissimo codice havniensi descripsit, duas inscriptiones regis Saporis primi adjecit N. L. Westergaard. Havniae, 1851.*

Europa af noget fuldstændigt Pehleviværk — støtter sig til et gammelt Haandskrift i Universitetsbibliothekets Samling og bestaar egentlig kun i en lithographeret Gjengivelse af hele dette Haandskrift, hvorimod han med fuld Føje afholder sig fra at give nogen som helst Omskrivning eller Fortolkning, hvad der vistnok ogsaa, paa Grund af Sprogets og navnlig Skriftens ejendommelige Vanskeligheder, endnu paa den Tid næppe vilde have været muligt eller tilraadeligt. For at vise Forskjellen mellem de to «Pehlevi»-Sprog, det, der bruges i de religiøse Bøger, og det langt mere semitiserende eller efter Westergaard væsentlig semitiske Sprog, som de sasanidiske Konger brugte i deres Indskrifter, tilføjer han endvidere to Indskrifter fra den sasanidiske Konge Sapor den Første, hvilke han selv havde afskrevet i Persien.

Fra 1852 til 1854 udkom saa endelig hans store og vigtige Udgave af Zendavesta-Texten, under Titelen: «*Zendavesta, or the Religious Books of the Zoroastrians, edited and translated, with a dictionary, grammar &c. Vol. I. The Zend texts.*» Værket er trykt her i det Berlingske Bogtrykkeri, og Typerne dertil ere skaarne under Westergaards Ledelse i Overensstemmelse med de i de ældste Zendhaandskrifter brugelige Bogstavformer. I nær Forbindelse hermed staa to Afhandlinger, som han i 1852 meddelte her i Selskabet og offentliggjorde i Oversigterne for dette Aar: «*Bemærkninger om Zendavestas Alder og Hjemstavn*» (S. 207—217) og «*Bidrag til den oldiranske Mythologi*» (S. 246—268); den sidste af disse har han selv meddelt paa Engelsk i *Journal of the Bombay Branch of the R. Asiatic Society* V, 1853, p. 77—94, ligesom den er oversat paa Tydsk af F. Spiegel i Weber's *Indische Studien*, III, S. 402—448.

Paa hvad Tid den persiske Religionsstifter Zoroaster eller, som han egentlig hedder, Zarapushtra har levet og de Skrifter, som have forplantet hans Lære til Eftertiden, eller i det mindste de ældste Stykker af dem ere blevne til, derom have vi aldeles ingen historiske Efterretninger. Der kan imidlertid ingen Tvivl

være om, — saaledes som Westergaard ogsaa har vist i den første af de lige ovenfor nævnte Afhandlinger, — at dette ikke blot maa ligge forud for Achæmenidernes Kileindskrifter, men at det ikke engang paa nogen Maade kan være senere end det 7de eller 8de Aarhundrede f. Chr. I Løbet af de Aarhundreder, som fulgte efter Achæmenidernes Fald, og i hvilke Perserne stode under fremmede Nationers (Grækernes og Parthernes) Herredømme, kom den gamle Religion mere og mere i Forfald. Først da det indfødte Dynasti Sasaniderne i Aaret 226 e. Chr. kom til Magten, lode Kongerne af denne Slægt sig det være magtpaaliggende atter at gjenoplive den gamle religiøse Tradition og at samle de gamle hellige Skrifter, hvis Sprog dengang naturligvis forlængst var uddødt, om end en traditionel Forstaaelse deraf endnu kan have holdt sig. Denne sasanidiske Redaktion er det, som udelukkende ligger til Grund for den Text, der er naaet til os, ligesom for Pehlevoersættelsen, der i det mindste i den Form, hvori vi have den, sandsynligvis stammer fra Slutningen af Sasanidernes Regeringstid eller den nærmeste Tid efter at de vare styrtede af de fremtrængende Muhammedanere i Aaret 636. Ogsaa i denne Redaktion af Zendavesta har der imidlertid aabenbart i Tidens Løb indsneget sig ikke faa Fejl eller Ændringer, hvilket man saa meget mindre kan undre sig over, som under Muhammedanismens Tryk Kjendskabet til Zendsproget efterhaanden næsten ganske uddøde hos Parserne. Føje vi nu hertil, at de ældste Haandskrifter, som nu existere, ikke ere ældre end det 14de Aarhundrede, vil det vistnok være klart for enhver, hvor vanskelig en Opgave det er at give en virkelig kritisk Udgave af Zendavesta stemmende med den nyere Videnskabs Fordringer.

Det Maal, som Westergaard har sat sig ved sin Udgave, og som han gjør nærmere Rede for i den udførlige Fortale, er at naa saa nær som muligt op til den oprindelige Form af Sasanidernes Redaktion. Det gjælder derfor for ham først og fremmest om at levere en i sproglig Henseende saa vidt muligt

korrekt Text, grundet paa nøjagtig Sammenligning af Brugen af de forskjellige Ord og Former. Han holder sig derved, som naturligt er, væsentlig til de ældste Haandskrifter, der dog, som sagt, allerede ere omtrent et Aartusinde yngre end Sasanidernes Tid; men han betænker sig heller ikke paa at optage Læsemaader fra yngre eller endog ganske unge Haandskrifter, saasomt disse synes ham bedre, eller at foretage Rettelser ved Konjekture, hvor det synes ham nødvendigt; i saadanne Tilfælde angiver han i sine kritiske Noter de ældste Haandskrifters Læsemaade, hvorimod han for øvrigt ikke tilsigter at give nogen fuldstændig Samling af Varianter, saa meget mere som disse for den allerstørste Del ere af ren orthographisk Art og lade sig samle under visse almindelige Synspunkter; ogsaa denne Fremgangsmaade maa vistnok i det hele betragtes som fuldt berettiget, om der end kan fremkomme enkelte Tilfælde, hvor man maaske kunde ønske at have de forskjellige Læsemaader i større Fylde.

Omtrent samtidig med at Westergaard leverede sin Udgave af dette Værk, udkom der i Tydskland en anden Udgave besørget af F. Spiegel, hvem jeg allerede ovenfor har nævnt¹⁾. Den Del af Zendavesta, der kaldes Vendidad, kom først i Spiegels Udgave, hvorimod alt det øvrige først blev udgivet af Westergaard. Det havde oprindeligt været paatænkt imellem dem, at de begge skulde slaa sig sammen om i Fællesskab at besørge en Udgave; naar denne Plan ved en Slags stiltiende Overenskomst blev opgivet, maa Grunden dertil vistnok nærmest søges i Følelsen af, at der mellem deres Anskuelse om Principet for en saadan Udgave var en Forskjel tilstede, der ikke lod sig forlige. I Modsætning til de Principer, Westergaard har lagt til Grund for sin Udgave, lægger nemlig Spiegel Hovedvægten paa den persiske Tradition og kommer saaledes navnlig til at tildele Pehlevi-oversættelsen en særegen Betydning ikke blot i exegetisk Hen-

¹⁾ *Avesta, die heiligen Schriften der Parsen. Im Grundtexte sammt der Huzvâresch-Übersetzung herausgegeben von Fr. Spiegel. I. Der Vendidad. Wien, 1853. II. Vispered und Yaçna. Smst. 1858.*

seende, men ogsaa som Hjælpemiddel for Textkritiken. Det er ikke her Stedet til nærmere at veje disse to Udgaver mod hinanden. Kun saa meget tror jeg at turde sige, at, ligesom den af Westergaard fulgte Fremgangsmaade aabenbart er mest i Overensstemmelse med den nyere Videnskabs Fordringer, saaledes har ogsaa hans Udgave i det hele vundet størst Anerkjendelse; og selv om der naturligvis kan være forskellige Meninger om, hvorvidt han i alle enkelte Tilfælde har truffet det rette, tror jeg, at enhver maa beundre den sikre Kundskab og den fine Sprogtakt, som paa hver Side træder os imøde.

Saa meget desto mere er det at beklage, at denne Udgave aldrig er bleven helt færdig. Der er ikke kommet mere end det 1ste Bind, som kun giver selve Texten. De øvrige Bind, som skulde have indeholdt en Grammatik, en Ordbog, en Oversættelse paa Engelsk, samt den overleverede Pehlevi-Oversættelse, ere aldrig komne; og dog kunde næppe nogen have besørget dette med større Skarpsindighed og Grundighed end Westergaard. Mange ville vistnok endnu erindre den store Kasse med en Masse løse Sedler, som i adskillige Aar stod paa et Bord i hans Værelse. Det var den store Zendordbog, paa hvilken han aldrig fik lagt den sidste Haand. Baade denne og hans Samlinger til Zendsprogets Grammatik ere nu efter hans Død blevne afgivne til Universitetsbibliotheket sammen med hans øvrige Manuskripter; men desværre er det hele endnu saa lidet færdigt, at det vil være meget vanskeligt, ja maaske umuligt for nogen anden at fuldende det, og selv i dette Tilfælde frygter jeg, at det vil være for sent nu at udgive disse Arbejder i deres Helhed, medens der sikkert maatte kunne findes mangan Enkelthed, der endnu fortjente at blive bekendt.

Man maa vistnok med Rette undre sig over, at Westergaard aldrig har fuldendt dette sit andet store Hovedværk, og at overhovedet hans Produktivitet siden den Tid, da han udgav sin Zendavesta, i det hele har været saa ringe imod, hvad der før havde været Tilfældet. Spørger man om Grunden hertil, da

er der uden Tvivl forskellige Omstændigheder, som her have virket sammen. Der er saaledes strax en Omstændighed, som man næppe kan undlade at tillægge en vis Vægt. Erindrer man den brændende Fædrelandskjærlighed og det Had til al Usandhed og Uretfærdighed, som altid besjælede ham, vil det let forstaas, at allerede den første dansk-tydske Krig maatte gjøre et stærkt Indtryk paa ham, og i endnu højere Grad gjaldt det om den sidste Krig, der gik ham overordentlig nær til Hjerte og næsten knækkede ham. Følgen heraf var, at han mere og mere trak sig tilbage fra en stor Del af sine udenlandske Venner og Kolleger, og navnlig ligeoverfor tydske Lærde udviklede der sig hos ham en vis bitter Stemning, skjøndt han netop blandt dem fra gammel Tid af havde havt nogle af sine bedste Venner. Med Undtagelse af Fortalen og Noterne til Zendavesta har han siden Slutningen af 40'erne ikke været at bevæge til selv at offentliggjøre noget uden paa Dansk. Ligesom dette desværre har medført, at hans senere Arbejder, forsaavidt de ikke ere blevne oversatte, ingenlunde ere blevne paaagtede i Udlandet efter Fortjeneste, saaledes synes det ogsaa hos ham selv at have næret den hæmmende Følelse af at arbejde alene, som saa let kan udvikle sig, hvor man maa leve og arbejde under mindre Forhold. Jeg tror i Virkeligheden, at denne Omstændighed allerede i og for sig har havt ikke saa lidet at sige med Hensyn til den Forandring, der indtraadte i Westergaards Produktivitet; men i en vis Sammenhæng hermed staar muligvis atter en anden Omstændighed, som man desværre ikke kan fraskrive en indgribende Betydning i denne Henseende. Det er, at han i 1853 modtog Valg som Medlem af Bestyrelsen af den danske historiske Forening og derefter tillige i Egenkab af Sekretær paatog sig Redaktionen af «*Historisk Tidsskrift*», hvormed han vedblev lige til 1865. Han blev herved ført over til en Side, som egentlig var ham aldeles fremmed, men som han nu ikke desto mindre kastede sig ind i med sin sædvanlige Energi, og denne nye Virksomhed optog, navnlig i

de første Aar, en saa uforholdsmæssig Del af hans Tid, at hans egne Arbejder nødvendigvis i høj Grad maatte lide derunder. Hertil kom endelig endnu en anden Hovedgrund, nemlig den store Sorg, der ramte ham, da han den 1ste April 1856, efter næsten 11 Aars Ægteskab, mistede sin elskede og højtbegavede Hustru, Orpheline Christiane Frederikke Octava f. Ryge. Dette Slag virkede i høj Grad lammende paa ham og synes for længere Tid at have betaget ham Lysten til videnskabelig Produktion, medens han med rørende Æmhed ofrede sig for sit Hjem og sine fire Børn. Da hans gamle Arbejds-kraft efterhaanden atter vendte nogenledes tilbage, laa Zendavesta ham allerede saa fjærnt, at han fandt det for sent at gjenoptage Arbejdet derpaa.

Hvad han i de sidste 24 Aar har udgivet, er væsentlig gaaet i ganske andre Retninger end det, han tidligere havde syslet med. Det var nu navnlig Indiens gamle Historie, som han kastede sig over. I Aaret 1860 udgav han som Universitets-program sin fortrinlige Afhandling om *de ældste Tidsrum i den indiske Historie med særligt Hensyn til Litteraturen*, og i vort Selskabs Oversigter offentliggjorde han samme Aar sin Afhandling om *Buddhas Dødsaar og nogle andre Tidspunkter i Indiens ældre Historie*. Begge disse Afhandlinger bleve i 1862 oversatte paa Tydsk (af Stenzler)¹⁾ og modtoges ogsaa i Tydskland med enstemmig Anerkjendelse, der ikke formindskedes derved, at en og anden chronologisk Enkelthed netop ved den Tid, da denne Oversættelse udkom, var bleven noget modificeret ved andres Undersøgelser. I Aarene 1866 og 1867 meddelte han dernæst i vort Selskab sin store og højst værdifulde Afhandling *«De indiske Kejserhuse fra det fjerde til det tiende Aarhundrede og nogle ældre Fyrsteslægter efter samtidige Akt-*

¹⁾ *Ueber den ältesten Zeitraum der indischen Geschichte mit Rücksicht auf die Litteratur. Ueber Buddha's Todesjahr und einige andere Zeitpunkte in der älteren Geschichte Indiens. Zwei Abhandlungen von N. L. Westergaard. Aus dem Dänischen übersetzt. Breslau, 1862.*

stykker» (trykt i Selskabets Skrifter, 5te Række, hist. og philos. Afdeling, 3die Bind, 1867—69), og som Universitetets Rektor for Aaret 1867—68 udgav han i Foraaret 1868 som Universitetsprogram sine «*Bidrag til de indiske Lande Málavas og Kanyakubjas Historie*». Det er et uhyre Arbejde, der er nedlagt i disse to Afhandlinger. Ved dem begge bestaa de Kilder, han har havt at støtte sig til, for en meget væsentlig Del, navnlig hvad hele det chronologiske og genealogiske Schema angaar, i Indskrifter, af hvilke efterhaanden en Mængde ere blevne fremdragne, deriblandt just i de senere Aar adskillige nye; man fejler næppe i at antage, at det netop er denne Omstændighed, som fra først af særlig har draget ham til disse Æmner, og som danner det Bindeled, der knytter denne Side af hans Virksomhed sammen med en væsentlig Del af hans Ungdoms Studier under Opholdet i Indien. Disse saa spredte og i sig selv ofte saa dunkle og tørre Kilder har han her tolket og sammenarbejdet med en saadan Lærdom og Skarpsindighed, at det derigjennem er lykkedes ham at oprulle for os en hel Række værdifulde og klart grupperede historiske Billeder.

Samtidig med at han syslede med Undersøgelser af denne Art, havde ogsaa forskjellige nyere Arbejder angaaende Pehlevi-sproget gjenvakt hans gamle Interesse for dette Sprog¹⁾, og endnu i Sommer havde han paa et lille Blad ladet trykke et sindrigt Forsøg til Gjengivelse af Pehlevi med latinske Typer, hvilket han lod sende omkring til nogle af sine udenlandske Forbindelser for at høre deres Mening desangaaende, — et Vidnesbyrd om, hvorledes han, skjøndt knuget af Sygdom, bevarede sin Arbejdslyst og Interesse lige til det sidste.

Det blev ham imidlertid ikke forundt at føre noget af alt dette, som saaledes i de senere Aar havde sysselsat ham, til

¹⁾ Sml. saaledes Fortalen til *Aogemadaécâ, ein Pârsentraactat in Pâzend, Altbaktrisch und Sanskrit, herausgeg. von Dr. Wilh. Geiger* (Erlangen, 1878), — et Værk, hvis Fremkomst paa en Maade skyldes Westergaards Anvisning og Tilskyndelse.

Ende. For et Aarstid siden blev han alvorlig syg, efter at hans Helbred allerede i længere Tid ikke havde været stærkt. I Løbet af Foraaret bedredes dog hans Befindende saa meget, at han kunde gaa ud. Men i Begyndelsen af Sommeren indtraadte der atter en Tilbagegang, og tillige viste der sig en Svulst i Leveren, noget, der utvivlsomt har staaet i Forbindelse med den svære Sygdom, han for 35 Aar siden havde gennemgaaet i Persien. Et Ophold paa Landet frembragte ikke nogen Bedring. Da han kom tilbage her til Byen, var det klart for andre som for ham selv, skjøndt han kun talte lidet derom, at han ikke havde lang Tid tilbage at leve i, og Mandagen den 9de September sov han stille og roligt hen.

Westergaard var ubestrideligt en af de største og mest fortjente Orientalister i vor Tid. Med en overordentlig Lærdom, først og fremmest i Sanskrit, hvori vistnok kun faa vare hans Lige, men ogsaa paa mange andre Omraader, forbandt han en sjælden Skarphed og Klarhed i Tanken og en mærkelig Kombinationsevne. Han havde en Jernvillie; hvad han vilde, det vilde han, uden at bryde sig om de Vanskeligheder, der kunde stille sig i Vejen derfor. Han var overordentlig flittig, og navnlig i hans yngre Dage var hans Arbejdskraft næsten vidunderlig. Han læste stadig meget og gjorde altid Notater; det er uhyre Masser af allehaande Optegnelser, Excerpter, Afskrifter, Samlinger o. lign., som ere fundne mellem hans Papirer; alt dette er foreløbig afgivet til Universitetsbibliotheket¹⁾; men med en ikke ringe Del deraf gaar det vel desværre her som saa ofte, at kun selve Autor har Nøglen dertil, og at det kun i hans Haand vilde kunne komme til sin rette Betydning. Altid var han derhos rede til at hjælpe andre, at meddele dem af sin rige Kundskabsfylde og at støtte enhver sand videnskabelig Stræben; men ligesom han gjorde strænge Fordringer til sig selv,

¹⁾ Selv skænkede han endnu paa sin Dødsdag Universitetsbibliotheket et Pehlevihaandskrift (*Dadistani dini*) og ledsagede denne Gave med et Brev, som han dikterede og egenhændig underskrev.

og ligesom enhver ydre Forfængelighed og Brammen med Lærdommens Skin var saa fjærn fra ham som muligt, saaledes var intet ham mere imod, end naar han saa disse Egenskaber hos andre, eller naar han, i Videnskaben saavel som ellers i Livet, mødte en Stræben, som han, i Maal eller i Midler, maatte anse for usand. Lad os endnu slutteligen erindre hans glødende Kjærlighed til Fædrelandet, hans Trofasthed mod Venner og Disciple, hans varme Hjerte ligeoverfor alt ædelt og godt. Dette rige og virksomme Liv er nu afsluttet: men Niels Ludvig Westergaards Navn skal vedblive at mindes og straae som en af de lysende Stjerner paa Videnskabens Himmel.
